

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему:

**Активізація інвестування у відновлення економіки України у
воєнний та повоєнний час**

Виконав:

Дубно Олег Михайлович, студент
магістратури за спеціальністю 281
Публічне управління та адміністрування
за заочною формою навчання

Науковий керівник:

доцент кафедри публічного управління
та адміністрування, кандидат
економічних наук

Кіндзерський Сергій Анатолійович

Рецензент: _____

Хмельницький – 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Дубно О.М. – Активізація інвестування у відновлення економіки України у воєнний та повоєнний час.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Магістерська робота присвячена аналізу проблемних аспектів активізації інвестування у відновлення економіки України у воєнний та повоєнний час.

У першому розділі роботи автором проведено теоретичний аналіз економічного змісту понять «інвестиції» та «інвестування». Також окрему увагу приділено систематизації зарубіжного досвіду активізації інвестування.

Поряд з цим, у другому розділі роботи автором здійснено аналіз основних тенденцій інвестування в Україні, виявлено основні проблеми та перешкоди інвестування в умовах війни. Також визначено організаційно-правові аспекти інвестування в Україні.

Третій розділ містить пропозиції автора щодо обґрунтування напрямів активізації інвестування у відновлення економіки України у воєнний та повоєнний час. Зокрема, обґрунтовано інструменти активізації інвестування потреб воєнного та повоєнного відновлення економіки України. А також наведено висновки та пропозиції щодо адаптації в Україні досвіду Боснії та Герцеговини у відновленні економіки у воєнний та післявоєнний час.

Ключові слова: інвестиції, інвестування, відновлення, війна, воєнний стан, активізація.

SUMMARY

Dubno O.M. - Activation of investment in the restoration of the economy of Ukraine in war and post-war times.

Master's thesis for obtaining a master's degree in the specialty 281 Public management and administration.

The master's thesis is devoted to the analysis of problematic aspects of the activation of investment in the recovery of the economy of Ukraine in the war and post-war times.

In the first chapter of the work, the author conducted a theoretical analysis of the economic meaning of the concepts "investment" and "investment". Special attention is also paid to the systematization of foreign experience of investment activation.

Along with this, in the second chapter of the work, the author carried out an analysis of the main trends of investing in Ukraine, identified the main problems and obstacles of investing in war conditions. The organizational and legal aspects of investing in Ukraine are also defined.

The third section contains the author's proposals for substantiating directions for the activation of investment in the recovery of Ukraine's economy in war and post-war times. In particular, the instruments for the activation of investments for the needs of war and post-war recovery of the economy of Ukraine are substantiated. Conclusions and suggestions are also given regarding the adaptation in Ukraine of the experience of Bosnia and Herzegovina in the reconstruction of the economy in the war and post-war times.

Key words: investment, investment, recovery, war, martial law, activation.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТУВАННЯ.....	7
1.1. Економічний зміст понять «інвестиції» та «інвестування».....	7
1.2. Зарубіжний досвід активізації інвестування	12
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ В ВОЄННИЙ ЧАС	18
2.1. Аналіз основних тенденцій інвестування в Україні.....	18
2.2. Організаційно-правові аспекти інвестування в Україні	25
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТУВАННЯ У ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ЧАС	33
3.1. Обґрунтування інструментів активізації інвестування потреб воєнного та повоєнного відновлення економіки України	33
3.2. Адаптація в Україні досвіду Боснії та Герцеговини у відновленні економіки у воєнний та післявоєнний час	40
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Активізація інвестування сьогодні – це один з головних показників того, наскільки ефективно працює економіка держави, оскільки інвестиції мають велике значення для сталого економічного розвитку та стабільності країни. Іноземні інвестиції сприяють росту ВВП, розширенню підприємництва та зменшенню безробіття. Вони є джерелом не лише капіталу, але й нових технологій, управлінського досвіду тощо. Крім того іноземні інвестиції впливають і на будь-який суб'єкт підприємницької діяльності, оскільки це визначає перспективи його розвитку, фінансову стійкість та конкурентоспроможність на ринку. Саме тому іноземні інвестиції є надзвичайно важливими у розвитку як пріоритетних галузей нашої держави, так і України в цілому. Нестабільна політична ситуація, військові дії в подальшому з російським повномасштабним вторгненням, криза у зв'язку з COVID-19, корупція та зростання тінізації економіки досить сильно знизили активність іноземних інвесторів в Україні. Водночас, зважаючи на курс України на євроінтеграцію, держава продовжує здійснювати реформи для вирішення проблем щодо покращення інвестиційного клімату.

Питання інвестиційної привабливості, напрямів активізації інвестування України розглядаються у наукових працях таких науковців як Нікольчук Ю., Лопатовська О., Кравченко М., Павленко Т., Тимошенко Н., Венгуренко Т., Плахотнюк В. та інших. Навіть при великій кількості досліджень, що зосереджуються на питанні інвестиційної привабливості, враховуючи швидкий розвиток світової економіки, зміни геополітичної ситуації як в Україні, так і в світі, це питання все ще вимагає додаткових досліджень, особливо у перспективі повоєнної відбудови України.

Мета дослідження полягає в опрацюванні теоретичних основ та розробці практичних рекомендацій щодо активізації інвестування у відновлення економіки України у воєнний та повоєнний час. Для досягнення поставленої мети потрібно виконати наступні завдання:

- визначення економічного змісту понять «інвестиції» та «інвестування»
- систематизація зарубіжного досвіду активізації інвестування;
- аналіз основних тенденцій інвестування в Україні;
- визначення організаційно-правових аспектів інвестування в Україні;
- обґрунтування інструментів активізації інвестування потреб воєнного та повоєнного відновлення економіки України;
- адаптація в Україні досвіду Боснії та Герцеговини у відновленні економіки у воєнний та післявоєнний час.

Об'єктом дослідження суспільні відносини, пов'язані з інвестуванням у відновлення економіки України у воєнний та повоєнний час.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти активізації інвестування у відновлення економіки України у воєнний та повоєнний час.

Методи дослідження. З метою вирішення поставлених завдань використовувались такі методи: метод аналізу (при описі економічного змісту інвестицій, інвестування); історичний метод (при дослідженні зарубіжного досвіду); статистичний метод (при аналізі основних тенденцій інвестування); системний метод (при обґрунтуванні інструментів активізації інвестування).

Інформаційну базу дослідження склали підручники, монографії, наукові статті, які стосуються теми дослідження.

Практичне значення роботи полягає в розробці конкретних рекомендацій щодо активізації інвестування у відновлення економіки України у воєнний та повоєнний час при розробці планових документів стратегічного характеру.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТУВАННЯ

1.1. Економічний зміст понять «інвестиції» та «інвестування»

Проблема досягнення стійкого зростання економіки України вимагає активізації інвестиційних процесів, переорієнтації з поточного управління і регулювання на довгострокове стратегічне планування. Як зазначають вчені:

«Глобалізація, яка стала однією з характерних рис світової економіки ХХІ століття, поставила уряди перед проблемою пошуку нових форм і методів адаптації національного економічного та політико-правового середовища до сучасних вимог міжнародних економічних відносин» [18, с.32].

Як показує внутрішня практика, розробка стратегій розвитку окремих видів і сфер діяльності не забезпечує їх збалансованості за ресурсами, часом і пріоритетами.

Тому необхідно розробити комплексний механізм інформаційного забезпечення системи забезпечення здійснення інвестиційної діяльності в економіці України. Водночас характерною рисою сучасного глобального розвитку країн є активізація інтеграційних процесів у світі. Серед існуючих векторів розвитку курс на європейську інтеграцію забезпечує країні місце в системі глобальних ділових відносин. Для України інвестиційна інтеграція – це рух до стандартів цивілізованої, соціально орієнтованої поведінки бізнесу на ринку. Пріоритетність цілей інвестиційної взаємодії України з країнами світу означає необхідність чіткого обґрунтування основних етапів реформування державної політики з метою вдосконалення інвестиційної діяльності [9, С. 119].

Інвестиції є одним із найважливіших шляхів забезпечення входження країни на європейський вектор розвитку, досягнення реальних структурних змін в економіці, технологічної модернізації та покращення показників якості бізнесу на мікро- та макрорівнях. Оцінка інвестиційної активності в національній економіці та її впливу на динаміку міжнародних інвестиційних

потоків набула актуальності через трансформаційний характер економіки, багатовекторність та непостійність стратегій розвитку.

В Україні проблематика інтенсифікації інвестиційних процесів неодноразово ставала предметом наукових досліджень, пов'язаних переважно з дослідженням макроекономічних факторів забезпечення інвестиційної діяльності, розробкою інструментів залучення іноземних інвестицій та аналізом окремих аспектів інвестування. процеси на національному рівні. Проте ряд питань щодо оцінки стану національної економіки та її перспектив у контексті реалій сьогодення залишаються невирішеними через велику кількість різних точок зору щодо специфіки наповнення інформаційної бази даного типу дослідження.

Для України важливо отримати додаткові кошти, оскільки власних фінансових установ буде недостатньо для реалізації всіх інвестиційних проектів. Пріоритетними партнерами нашої країни у фінансових питаннях є Європейський банк реконструкції та розвитку, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, Міжнародна фінансова корпорація та Багатостороннє агентство гарантій інвестицій. Якщо ми несемо певні витрати в поточному періоді, то це передбачає придбання суб'єктом інвестування конкретних об'єктів інвестування з можливістю отримання вигоди в процесі їх використання в майбутньому. Поняття «інвестиційна діяльність» відображає цей процес, а «левоу частку» у визначенні її характеристик відіграє характер діяльності суб'єкта господарювання. Виходячи з вищесказаного, інвестиційну діяльність (інвестиції) можна визначити як сукупність практичної діяльності громадян, юридичних осіб і держави щодо здійснення інвестицій.

Основні види інвестиційної діяльності (за об'єктами інвестування) поділяються на [4]:

реальні інвестиції або капітальні інвестиції. Це придбання машин і устаткування, вкладення коштів в основний капітал за рахунок будівництва та обігових коштів (на оновлення матеріально-технічних засобів);

фінансові вкладення. Це інвестування в цінні папери, такі як сертифікати, акції, облигації, переказні векселі тощо, інвестування капіталу на банківських рахунках, інвестування в інші фінансові активи та валюту;

інтелектуальні інвестиції. Це купівля патентів, специфічних ліцензій, спеціалізованих ноу-хау, інвестиції в науку та людину (здоров'я, освіта тощо).

За джерелами фінансування інвестиції поділяються на два види [4]:

внутрішні інвестиції фактично є державними інвестиціями, такими як: заощадження населення, кошти касових апаратів і фондів (страхових, інвестиційних, пенсійних), заробітна плата, кошти, отримані від приватизації, капіталізована частина прибутку підприємства; депозити; поглинальний фонд;

зовнішні іноземні інвестиції включають приватні іноземні інвестиції (найчастіше здійснюються потужними транснаціональними корпораціями), державні іноземні інвестиції, кошти міжнародних організацій і фінансових установ.

Період затримки інвестиційного процесу (від моменту вибору інвестиційного проекту до моменту отримання прибутку) залежить насамперед від обраного виду інвестування та стратегічних цілей інвестора, тому може тривати від кількох хвилин (купівля/продаж цінних паперів). в електронній торгівлі через Інтернет) до десяти років і більше (інноваційні інвестиції). Інвестор визначає цілі, напрями та обсяг інвестування та залучає до їх реалізації на основі договору всіх учасників інвестиційної діяльності, у тому числі шляхом організації спеціальних конкурсів та аукціонів. Держава та посадові особи не мають права втручатися в договірні відносини учасників інвестиційної діяльності, що виходять за межі їх компетенції [35].

Інвестиційна привабливість країни – це сукупність факторів, що впливають на інвестиційну активність. Це фактори, без яких неможлива стабільна інвестиційна діяльність вітчизняних та іноземних інвесторів, а саме: соціальні, інституційні, екологічні, політичні, макро- та мікроекономічні умови функціонування національної економіки. Міжнародна консалтингова мережа BDO розраховує індекс інвестиційної привабливості (International

Business Compass). За цим індексом у 2016 році Україна зміцнила свої позиції в міжнародному інвестиційному просторі та покращила свій індекс на 20 позицій, що дозволило їй посісти 89 місце зі 174 країн [21]. Сьогодні інвестиційна привабливість як компанії, так і країни має «левову частку», коли інвестор обирає країну, в яку інвестувати. Інвестор повинен враховувати, що підприємство, в яке він вкладає кошти, є найкращим варіантом, тому в умовах обмеженості ресурсів і гострої конкуренції за ці ресурси для залучення інвестиційних коштів необхідно формувати інвестиційну привабливість [5]. Сьогодні питання залучення інвестицій у будь-яку сферу національної економіки України є надзвичайно болючим, тому питання інвестиційної привабливості українських підприємств стає дедалі гострішим.

У зв'язку з тим, що в нашій державі відсутня налагоджена система державної підтримки інвестиційної діяльності підприємств, спостерігається тенденція «замкнутого кола», за якою спостерігається зниження інвестиційних можливостей держави та суб'єктів господарювання через спад виробництва, викликаний недостатніми капіталовкладеннями національної економіки. Зупинення діяльності в інвестиційних процесах зумовлене рядом факторів: слабким розвитком ринків капіталу та фондових ринків, недосконалістю та нестабільністю (частими змінами) нормативно-правової бази, нестабільною військово-політичною ситуацією в країні. країни, відсутність системи страхування інвесторів та обмеження фінансових можливостей населення, повномасштабна війна, втрата частини промислового потенціалу країни та її регіонів, руйнування інфраструктури тощо. Водночас кризові явища у світовій економіці та недостатній рівень інвестиційних ресурсів призводять до того, що макроекономічні показники України знаходяться на периферії світових інвестиційних потоків [45].

Держава може регулювати інвестиційну діяльність у такі способи:
безпосередньо управляє інвестиціями та обмежує їх;
регулювання умов провадження інвестиційної діяльності;

контролює законність діяльності міжнародних та місцевих інвесторів, усіх учасників інвестиційного процесу. Держава так чи інакше завжди була учасником інвестиційних процесів.

На сьогоднішній день існує багато форм непрямого, можна сказати, опосередкованого впливу держави на фінансові операції, зокрема [5]:

запровадження та застосування системи окремих податків чи пільг для певної групи суб'єктів та об'єктів оподаткування, що в свою чергу сприяє або негативно впливає на інвестиційну діяльність цих груп;

можливість проведення конкретної кредитної політики та прискорення амортизації основних засобів;

допомога конкретним суб'єктам шляхом надання їм матеріальної допомоги (наприклад, субсидій, дотацій або субсидій);

застосування державних норм і стандартів;

видача державних ліцензій, сувора антимонопольна політика;

державні позики підприємцям, надання державних позик;

удосконалення процесів роздержавлення та приватизації власності;

проведення спеціальної державної цінової політики.

Крім того, центральні та місцеві органи влади також можуть здійснювати державний контроль та управляти прямими інвестиціями. На макроекономічному рівні – це Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України, Національна комісія з цінних паперів та бірж тощо центральні органи виконавчої влади. До важливих чинників управління інвестиціями держави належать такі фактори, як показники соціально-економічного розвитку держави, програми та проекти розвитку та модернізації виробництва, як на регіональному, так і на загальнодержавному рівнях, обсяги фінансування та підтримки місцевого та державного бюджетів. Основою правового регулювання інвестиційної діяльності в нашій державі є Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про цінні папери і фондову біржу», «Про іноземні інвестиції», Господарський кодекс України, а також інші

нормативно-правові положення закони (їх близько сотні), які регулюють відносини суб'єктів інвестиційної діяльності.

1.2. Зарубіжний досвід активізації інвестування

Аналізуючи зарубіжний досвід розвинутих країн, можна виділити наступні напрями стимулювання інвестиційної діяльності:

- податкові стимули;
- амортизаційне стимулювання;
- захист і підтримка державних інвестицій;
- розвиток інноваційної діяльності.

Для залучення ресурсів багато країн вдаються до запровадження податкових пільг. Найпопулярнішим інструментом податкового стимулювання є інвестиційна податкова пільга, яка передбачає відстрочку або зменшення податку на прибуток у разі інвестицій у нові технології та інновації. Розмір інвестиційної пільги визначається у відсотках від вартості інвестицій і становить у розвинених країнах від 10-15% (Канада) до 100% (США та Ірландія) [15].

У Великобританії його часто використовують для заохочення інвестицій у дослідження та розробки («НДДКР») шляхом зменшення оподаткованого доходу компаній на вартість цих інвестицій. У Сполучених Штатах і Канаді податковий кредит у розмірі 20% застосовується до збільшення інвестицій за умови, що додаткові інвестиції в дослідження та розробки, які підлягають звільненню, не можуть перевищувати 50% суми, витраченої за певний період. Французьке законодавство дозволяє компаніям зменшувати податок на прибуток на 50% від різниці між рівнем інвестицій у дослідження та розробки у звітному році та середнім рівнем інвестицій за два попередні роки. Ця перевага дозволяє компаніям компенсувати частину інвестиційних витрат прибутком [15].

Досвід України щодо використання податкових пільг для заохочення інвестицій у 1990-х роках виявився негативним, що було пов'язано зі зловживанням пільгами (ухилення від сплати податків, створення компаній з надзвичайно низькими інвестиційними витратами з метою отримання гарантованих державою податкових пільг). На сьогодні Податковим кодексом України передбачено податкові пільги, які покликані сприяти розвитку пріоритетних галузей економіки та стимулювати їх інвестиційну діяльність. Проте відсутність дієвого механізму контролю та відповідальності за цільове використання цих благ призвела до того, що вітчизняний інструмент фінансового оздоровлення перетворився на механізм вилучення коштів з державного бюджету. Крім того, рівень податкового навантаження, який є досить високим у нашій державі, суттєво впливає на фінансову спроможність підприємств фінансувати інвестиційні потреби. На жаль, незважаючи на деякі позитивні зміни, сучасна податкова система в Україні й надалі виконуватиме передусім фіскальну функцію [46, с.169]. У світовій практиці перевага надається компаніям, які інвестують в основний капітал, тоді як для компаній, які не інвестують, податкове навантаження зростає. Цей захід часто використовується в Німеччині при сплаті податку на нерухомість, де повністю амортизоване використане майно оподатковується не за кінцевою вартістю, а за початковою ціною придбання [15].

Що стосується інвестиційного податкового кредиту, то Україна давно намагається передбачити механізм його впровадження в національне законодавство. Також це відстрочення сплати податку на доходи фізичних осіб з подальшим поступовим погашенням відстроченого зобов'язання та нарахованих відсотків, що використовуються в розмірі 50% річної облікової ставки Національного банку України. Планується надавати податкові відрахування на інвестиції підприємствам, які реалізують інвестиційні, інноваційні та інфраструктурні проекти, що надають конкурентні переваги місцевим компаніям і товарам, сприяють залученню іноземних інвестицій, розвитку українських компаній і товарів, створенню нових робочих місць,

впровадженню сучасних, енергозберігаючі технології, розвиток транспортної інфраструктури. Проте механізм надання податкових пільг на інвестиції досі не включено до національного законодавства. Використання сум амортизації для стимулювання інвестицій пояснюється тим, що у світовій практиці основним джерелом фінансування інвестицій є суми амортизації, а в Україні домінує прибуток.

У світовій практиці прискорена амортизація використовується для стимулювання інвестиційної діяльності шляхом штучного скорочення терміну корисного використання основних фондів або застосування списання амортизації в збільшених розмірах протягом декількох років з подальшим їх зменшенням. У сучасних умовах амортизаційні відрахування на місцевих підприємствах все частіше використовуються на цілі поточного споживання, що обмежує їх інвестиційний характер. Успішний розвиток інвестиційного процесу у світовій практиці також пов'язують із державною підтримкою та захистом інвестицій, що забезпечує країнам сприятливий інвестиційний клімат та визначає інвестиційну привабливість країн, регіонів і підприємств. Лідером із найбільш привабливим інвестиційним режимом серед розвинутих країн є Велика Британія. Національне інвестиційне законодавство не накладає жодних особливих обмежень на іноземних фізичних осіб і корпорацій, які володіють власністю у Великобританії. Іноземні інвестори можуть вільно вибирати, куди вкладати свій капітал у країні. Інвесторів також приваблює розмір ринку, політична та економічна стабільність, розвиток інфраструктури. Прикладом країни з прозорою системою захисту прав інвесторів є США [15].

Національне законодавство передбачає можливість відшкодування власнику прав на об'єкт інтелектуальної власності шкоди, заподіяної іншими особами. Розмір компенсації не може бути нижчим за очікуваний прибуток від продажу ліцензії на користування майновим правом. Говорячи про спроби сприяти залученню іноземного капіталу, варто звернути увагу на Китай, державна інвестиційна політика якого орієнтована на необхідність відкриття нових каналів фінансування; поступова уніфікація підходів до іноземних та

вітчизняних виробників, які виробляють продукцію на експорт; активне придбання капіталу у транснаціональних корпорацій; оптимізація структури іноземних інвестицій; Сприяння інвестиціям у центральні та західні регіони, сільське господарство, благоустрій, транспорт, енергетику, видобуток сировини, охорону навколишнього середовища; Покращення інвестиційного середовища [25].

Для України цікавий досвід західноєвропейських лідерів із залучення прямих іноземних інвестицій, наприклад, Польщі та Угорщини. Ефективним способом державного регулювання інвестиційної діяльності в Польщі є систематичне застосування організаційних та економічних заходів, таких як забезпечення дотримання чинних стандартів, що регулюють інвестиційну діяльність, створення сприятливого інвестиційного середовища для іноземних інвесторів у країні шляхом маркетингового «просування». «Заходи щодо створення позитивного інвестиційного іміджу держави, система фінансової підтримки інвестицій у Польщі, що впливає як на інвесторів (у вигляді субсидій), так і на місцеву владу (допомога в організації (покращенні) регіональної інфраструктури) [39]». Економіка Угорщини відкрита для іноземних інвестицій - діяльність іноземних інвесторів дозволена практично у всіх галузях економіки. Угорщина приєдналася до антидискримінаційних заходів Євросоюзу, тому особливих пільг для іноземних інвесторів немає. Для інвестицій у науку надається податкова пільга. Усі витрати, пов'язані з науково-дослідницькою діяльністю, виключаються з бази оподаткування.

Інвесторам можуть надаватися неподаткові пільги у вигляді безвідсоткових кредитів та субсидій індивідуально за результатами експертизи інвестиційних проектів, що сприяють розвитку експортного потенціалу країни, кризових осередків, зовнішньоекономічних промислових зон, регіонів з високою безробіття та захист навколишнього середовища. Важливу роль у стимулюванні інвестиційної активності підприємств відіграють інновації. Вони матимуть економічний і соціальний вплив у майбутньому, що є основною метою інвестицій.

Світовий досвід показує, що розвиток інноваційної діяльності залежить від стану фундаментальної та прикладної науки, а також комерційного попиту на інновації. Основним інструментом підтримки державою розвитку інноваційної діяльності є рівень фінансування науки. Зазначимо, Євросоюз рекомендує своїм членам збільшити рівень інвестицій у науку до 2,5% валового внутрішнього продукту. Система фінансової підтримки інвестицій у Польщі передбачає, що інвестиції повинні забезпечувати впровадження нових технологій, які дозволяють виробляти сучасні та конкурентоспроможні товари (послуги) та відповідають сучасним екологічним вимогам. У Німеччині пряма фінансова підтримка проектів надходить із федерального бюджету в рамках цільових програм, які проводить Федеральне міністерство освіти, науки, досліджень і технологій. Стимулювання інноваційної діяльності в Німеччині адресоване насамперед малим і середнім підприємствам, які працюють на ринках споживчих товарів і послуг. Малі інноваційні компанії швидше впроваджують інновації у виробництво та гнучкіше реагують на мінливі потреби суспільства з меншими інвестиціями. Узагальнюючи зарубіжний досвід, можна виділити такі перспективні напрями регулювання інвестиційної діяльності, які мають практичне значення для нашої країни та стимулюватимуть інвестиційну активність на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки:

1. Створення єдиної довгострокової стратегії, спрямованої на забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни.
2. Створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій, сприяння збільшенню частки іноземних інвестицій у виробництві експортної продукції.
3. Розвиток інфраструктури шляхом інноваційних проектів, реконструкції та створення нових екологічних виробництв.
4. Залучення інвестицій у провідні галузі для розширення конкурентного середовища, сприяння приватизації та підприємництву.

5. Інвестиційна та державна підтримка галузей, що потребують оновлення основного капіталу та мають значний інноваційний потенціал, завдяки якому можливе збільшення обсягів виробництва.

6. Створіть рівні умови для всіх інвесторів для захисту прав власності та інвесторів.

7. Стимулювання інвестиційної діяльності через податкові та неподаткові пільги, амортизаційну політику, надання пільгових інвестиційних кредитів.

8. Удосконалення державної інноваційної політики, яка має бути спрямована на створення нормативно-правової бази, що забезпечує перехід на інноваційний шлях розвитку; фінансова підтримка інноваційних програм і проектів, спрямованих на вирішення найважливіших соціально-економічних завдань, розбудову інноваційної інфраструктури та підготовку кадрів для інноваційного сектору.

9. Реалізація програм підтримки інвестицій резидентів за кордоном, сприяння залученню міжнародних інвестицій.

10. Удосконалити регіональні програми стимулювання інвестиційної діяльності.

Практика розвинених країн показала, що для активізації інвестиційної діяльності підприємств необхідна державна підтримка. Найпоширенішими інструментами стимулювання інвестиційних процесів у більшості країн є податкові пільги, податкові пільги на інвестиції, прискорена амортизація, субсидії, кредити, підтримка неблагополучних пріоритетних регіонів і галузей, навчання кадрів, фінансування науки та інноваційного розвитку. Стимулювання інвестиційної діяльності потребує системного підходу до оптимізації регулювання інвестиційної політики держави, оскільки підтримка обраних напрямків суттєво знижує ефективність цих процесів.

РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ В ВОЄННИЙ ЧАС

2.1. Аналіз основних тенденцій інвестування в Україні

Говорячи про інвестиційну привабливість України, слід зазначити, що в країні є багато факторів, які позитивно впливають на інвестиційну привабливість. Зокрема, ця країна має вдале геополітичне розташування, велику кількість природних ресурсів, досить розвинений внутрішній ринок, велику кількість дешевої та кваліфікованої робочої сили, досить розвинену телекомунікаційну інфраструктуру тощо. Однак факторів досить багато, що негативно впливає на інвестиційну привабливість. З 2014 року в країні спостерігається ескалація збройного конфлікту. Також є багато проблем, пов'язаних із нестабільністю законодавства та загальної економічної ситуації. Система державного управління характеризується бюрократією та корупцією. Високий рівень інфляції та недостатній розвиток ринкової інфраструктури, а також нерозвинутий механізм забезпечення іноземних інвестицій створюють несприятливі умови для активізації інвестиційної діяльності в країні.

Для влади країни важливо реалізувати низку заходів, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості українських підприємств. При цьому можливість позитивних змін у цьому питанні залежить від позитивної динаміки макроекономічних показників, стабілізації курсу національної валюти та ефективної державної політики. Політичні чинники визначають бізнес-середовище країни та можливість отримати ключові ресурси. Розглянемо чинники та умови формування інвестиційної привабливості України (рис. 2.1).

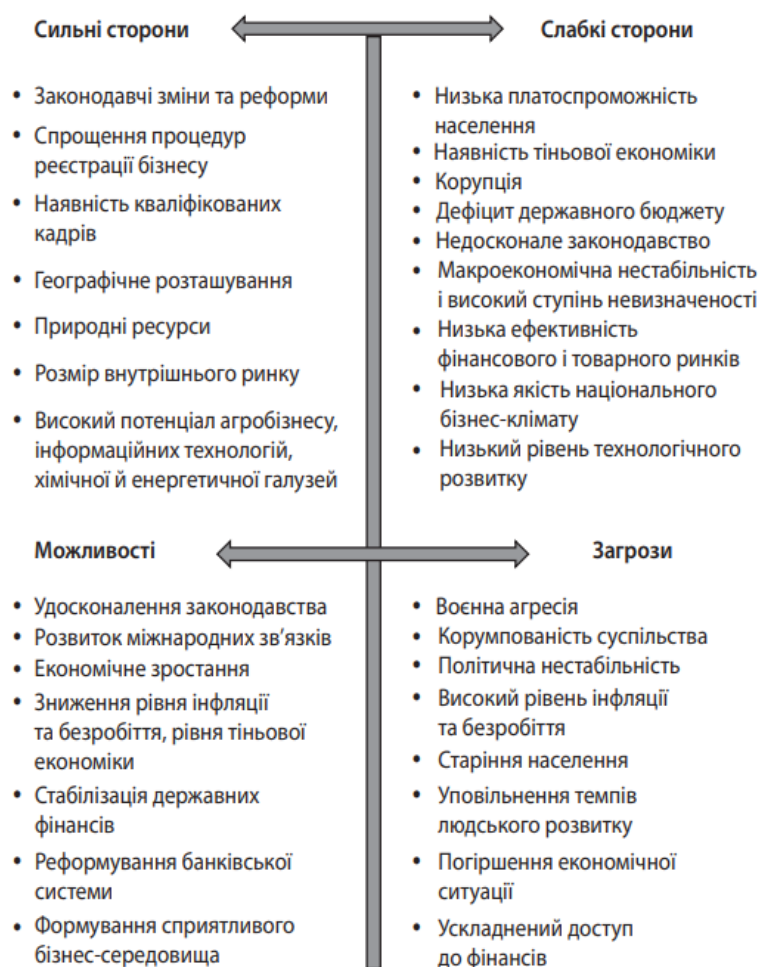


Рис. 2.1. - Фактори й умови формування інвестиційної привабливості України

Джерело: [22].

Тому країна має низку можливостей для підвищення своєї інвестиційної привабливості. Проте, незважаючи на наявні можливості, існують проблеми, які загрожують подальшому економічному розвитку країни. Сіра зона, державний борг, корупція, нерозвинене інституційне середовище та макроекономічна нестабільність є одними з ключових проблем, що впливають на інвестиційну привабливість країни. Виявлення сильних і слабких сторін дозволяє виявити необхідність реалізації дій, спрямованих на подолання недоліків і створення більш широких можливостей для підвищення конкурентних переваг країни [20]. У свою чергу, використання наявних можливостей уможливить реалізацію наявного інноваційного та кадрового

потенціалу та стане умовою поступового посилення конкурентоспроможності України та адаптації національної економіки до глобальних змін [19].

Сьогодні, враховуючи те, що Україна щодня зазнає значних людських і матеріальних втрат внаслідок повномасштабної агресії, інвестиційна діяльність стає фактором, що забезпечує економічне відновлення та сталий розвиток країни на світовій арені. Інвестиційна діяльність відіграє роль фундаментального елемента у формуванні пріоритетних елементів процесу відновлення економіки та поступового розвитку економічної системи країни.

Забезпечуючи ефективні ринкові перетворення на всіх етапах діяльності, інвестиції впливають на зростання макроекономічних показників розвитку країни, створюючи складові глобалізаційних трансформаційних процесів на різних рівнях економіки.

Вивчивши праці багатьох сучасних авторів [9; 38; 41; 44], можна узагальнити та класифікувати їхні погляди на чинники інвестиційної діяльності в національній економіці (рис. 2.2). Безперечно, пандемія Covid-19 та внутрішня війна з державою-агресором погіршують інвестиційну діяльність в Україні, знижують пріоритетність та ускладнюють реалізацію пріоритетів інвестиційної трансформації. Оскільки поточні завдання пов'язані з оновленням основних фондів та покращенням якісних показників інноваційного розвитку на мікро- та макромасштабі, економічне зростання неможливо досягти без ефективного залучення інвестиційних коштів. Розглянемо динаміку обсягів капітальних інвестицій в економіку України за останні роки (рис. 2.3). Як видно з рис. 2, у 2017-2018 роках відбулося значне зростання обсягів капітальних інвестицій в економіку України, що свідчить про активізацію інвестиційної діяльності в країні (+130,2 млрд грн). У 2018–2019 роках обсяг капітальних інвестицій в українську економіку продовжив зростати (+45,2 млрд грн), але меншими темпами.

Проте вже у 2019-2020 роках спостерігалось зниження обсягів капітальних інвестицій через спалах пандемії Covid-19 (-115,9 млрд грн). У

2020-2021 роках спостерігалось зростання обсягів капітальних інвестицій в економіку України (+165,7 млрд грн).

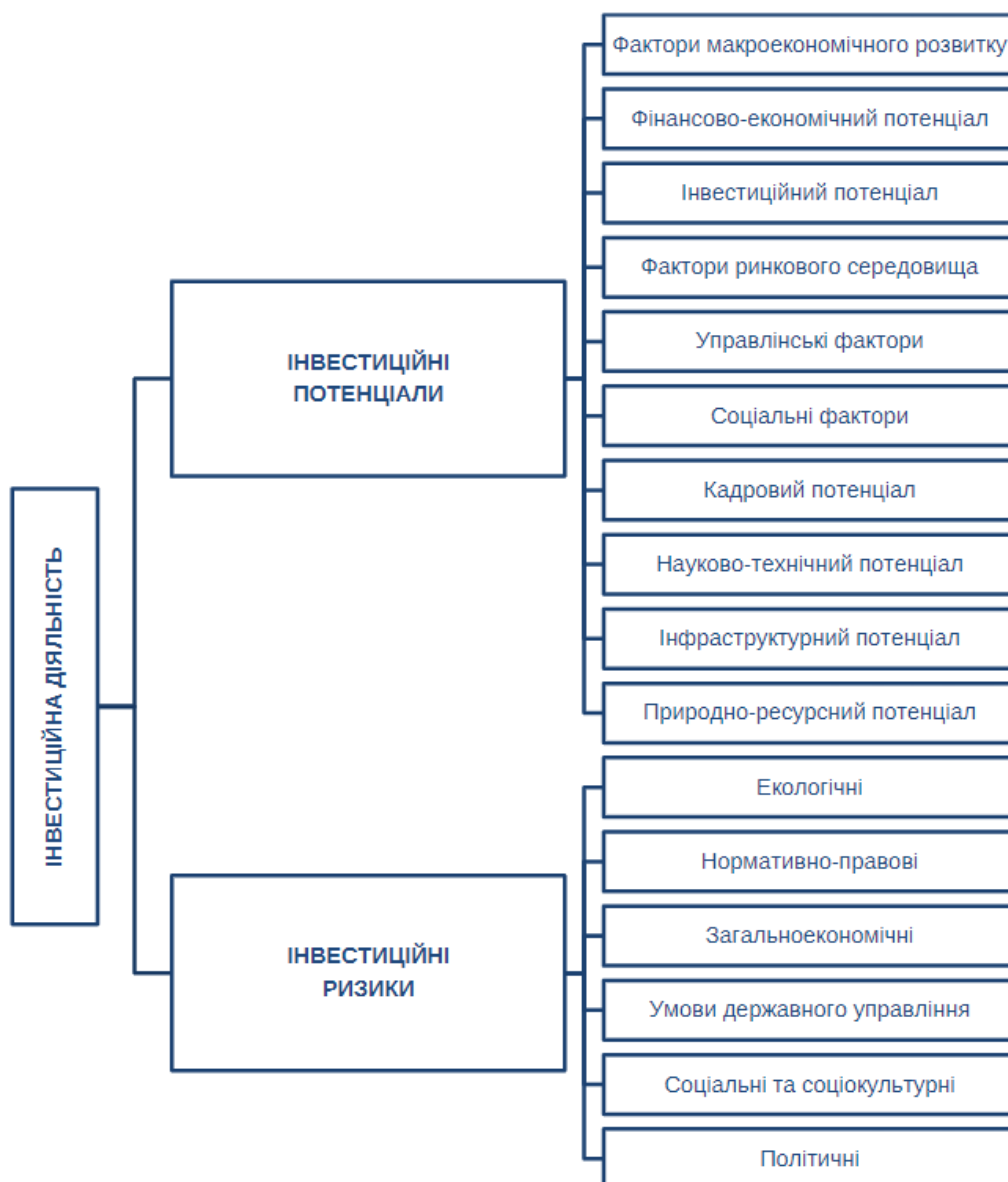


Рис. 2.2. - Структура забезпечення функціонування інвестиційної діяльності в національній економіці в сучасних умовах ведення бізнесу
Джерело: [6].

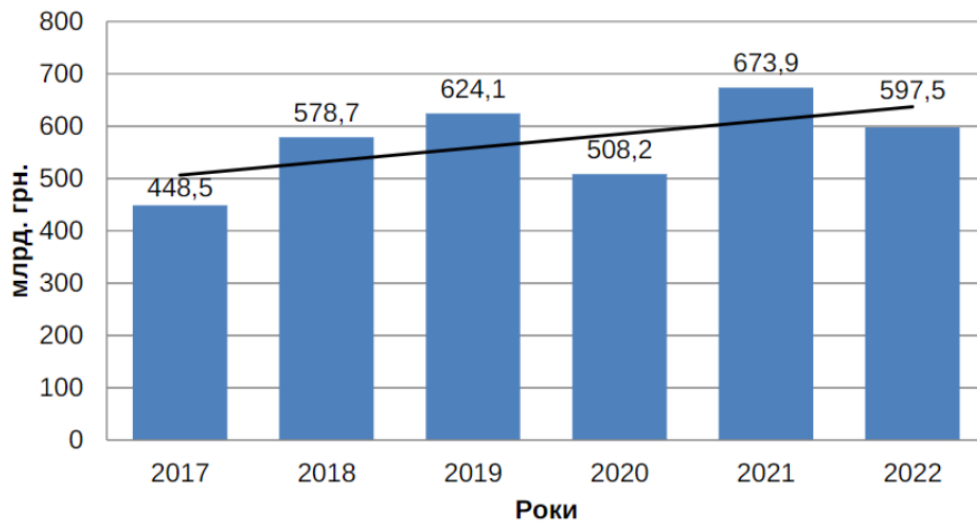


Рис. 2.3. - Обсяги капітальних інвестицій в економіку України у період 2017–2022 років, млрд. грн.

Джерело: [6].

Таблиця 2.1. - Динаміка зміни показника ВВП та обсягу капітальних інвестицій в економіку України у період 2017–2022 рр.

Показники	Роки					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ВВП у фактичних цифрах, млн. грн.	2981227	3560596	3977198	4222026	5459574	4348125
ВВП у відсотках до попереднього періоду	-	119,4	111,7	106,2	129,3	79,6
Капітальні інвестиції (фактична вартість), млн. грн.	448461,5	578726,4	623978,6	508217,8	673899,2	521577,5
Капітальні інвестиції у відсотках до попереднього періоду	-	129,1	107,8	81,5	132,6	77,4
Капітальні інвестиції у відсотках до ВВП	12,6	14,6	14,8	9,3	12,3	8,7

Джерело: [6].

Крім того, інвестиційна активність у 2019-2020 роках характеризувалася відставанням від динаміки економічної активності, а частка капітальних інвестицій у ВВП України у 2020-2021 роках зменшилася порівняно з попередніми роками (табл. 2.1).

У 2021-2022 роках відбулося значне падіння обсягів капітальних інвестицій в економіку країни (-76,4 млрд грн), що пов'язано з повномасштабним вторгненням держави-агресора на територію України. Враховуючи зазначені обставини, можна виділити основні напрями державної політики (що сприятиме процесам посилення інвестиційної привабливості, збільшення кількісних показників інвестиційних операцій) (рис. 2.4).

Для подолання наслідків кризових явищ і розширеного відтворення в Україні необхідно активізувати та підвищити інвестиційну діяльність, яка б забезпечувала це розширене відтворення з постійним припливом фінансових ресурсів. Основними перешкодами та загрозами, пов'язаними з низькою інвестиційною активністю в Україні на сучасному етапі, є такі (рис. 2.5). Отже, наше дослідження показало погіршення темпів інвестиційної активності в Україні, що зумовлене багатьма факторами.

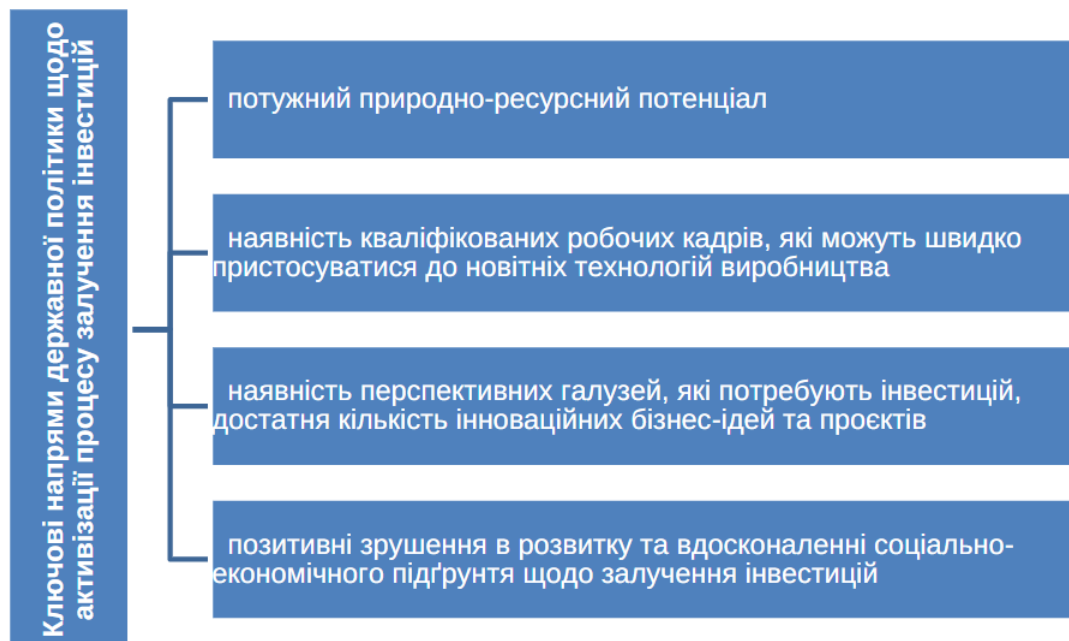


Рис. 2.4. - Ключові напрями державної політики щодо активізації процесу залучення інвестицій в національну економіку

Джерело: [6].

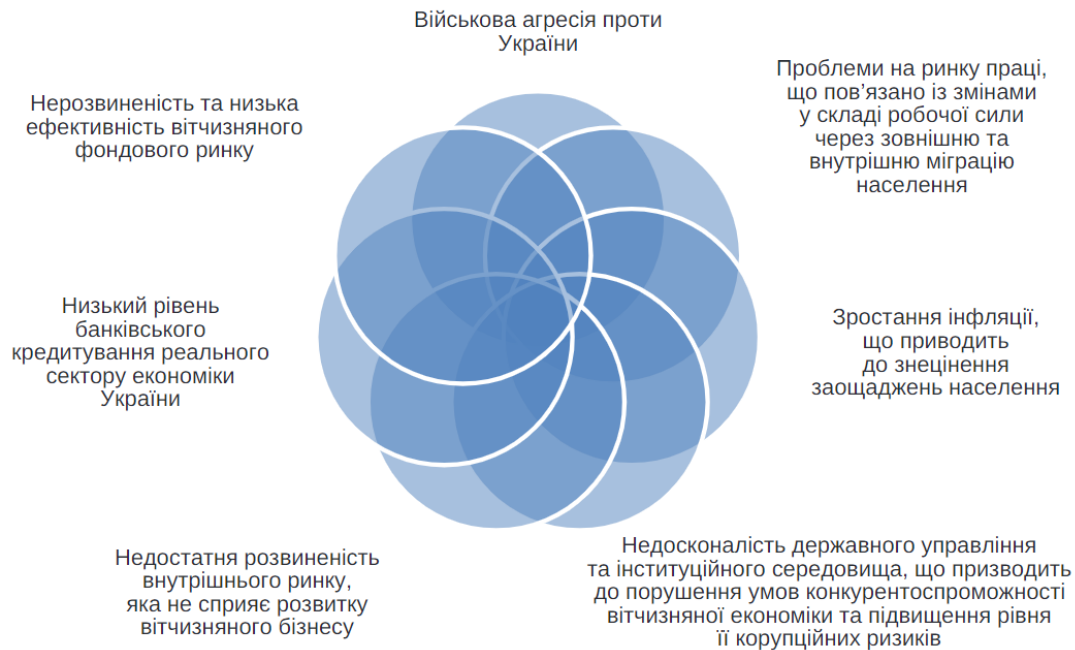


Рис. 2.5. - Основні перешкоди та ризики низької інвестиційної активності в Україні на сучасному етапі
Джерело: [6].

Для виправлення нинішнього кризового стану інвестиційної діяльності необхідно вжити низку відповідних заходів, які підвищать рівень інвестиційної привабливості та сприятимуть залученню більшої частки внутрішніх та зовнішніх інвестиційних ресурсів в економіку України.

Основними перевагами інвестування в нашу країну є:

стратегічне географічне положення (Україна розташована в центральній частині між Європою та Азією);

багаті природні ресурси (значні запаси залізної руди та марганцю);

розвинене сільське господарство (55% ріллі);

угода про асоціацію та вільну торгівлю з ЄС, заявка на членство в ЄС (надає Україні преференційний доступ на ринок);

один з найбільших ринків Європи (43,5 млн користувачів);

кваліфікована та дешева робоча сила (Україна є одним із найпопулярніших центрів розвитку ІТ, де гіганти аутсорсингу зібрали значну кількість інженерів-програмістів, бізнес-аналітиків та інших технічних

спеціалістів. Протягом останніх 10 років кількість ІТ-спеціалістів стабільно зростає);

якісна система освіти (велика кількість кваліфікованих спеціалістів у галузі високих технологій).

У результаті розгляду сучасного стану інвестиційної діяльності в економіці України можна зробити висновок, що за останні роки створено необхідну базу для стабільного економічного розвитку та підвищення інвестиційної привабливості з метою швидкого залучення інвестиційного капіталу. Відтворення інвестиційного потенціалу потребуватиме значної допомоги з боку іноземних партнерів та тривалого періоду часу, що, з іншого боку, дасть змогу побудувати модель інвестиційних відносин, що відповідає реаліям сучасного світу, та сприятиме підвищенню зацікавленості інвесторів. підвищення інвестиційної привабливості країни.

2.2. Організаційно-правові аспекти інвестування в Україні

Звертаємо увагу, що до основних принципів державного регулювання інвестиційної діяльності належать:

підвищення ролі та частки власних джерел інвестування в національній економіці;

удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази для покращення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості;

забезпечення позитивних інноваційних мікроструктурних змін;

послідовна децентралізація інвестиційного процесу;

збільшення частки власних коштів суб'єктів господарювання у фінансових інвестиційних проектах;

фінансування інвестиційних проектів за державними цільовими програмами;

надання пільг на технічну перебудову та реконструкцію діючих підприємств;

здійснення державними організаціями контролю за цільовим використанням централізованих інвестицій;

запровадження системи страхування інвестицій;

розширення джерел фінансування інвестиційних проектів;

перехід від бюджетного фінансування до інвестиційних кредитів для інвестиційних проектів;

проведення обов'язкової державної експертизи інвестиційних програм і проектів;

розміщення централізованих капітальних вкладень на конкурсних засадах;

виділення державних коштів на реалізацію державних пріоритетів;

підвищення ролі та частки власних джерел інвестування в національній економіці.

Державне регулювання економіки відбувається за рахунок адміністративно-правового регулювання інвестицій, непрямого втручання в інвестиційну діяльність та за рахунок контролю за законністю інвестиційної діяльності з боку всіх учасників інвестиційного процесу та інвесторів. Загальне економічне зростання можливе лише за умови активізації інвестиційних процесів у всіх галузях народного господарства та соціальній сфері. Забезпечення інтенсивного економічного зростання та розвитку соціальної сфери є дуже складним і багатогранним процесом, реалізація якого неможлива без гідної державної підтримки розвитку інвестиційної діяльності. Проте сьогодні ситуація в країні характеризується несприятливим інвестиційним кліматом, який полягає в недосконалій законодавчій базі, слабо розвинутій біржовій системі та фінансово-кредитній та бюджетній системі, сильному податковому тиску, неефективному використанні амортизаційних відрахувань, а також низький рівень трансформації заощаджень населення в інвестиції, що, у свою чергу, призводить до відпливу

національних грошових ресурсів за межі країни та унеможлиблює залучення іноземних інвестицій у національну економіку, її галузі та окремі галузі. Тому основними орієнтирами інвестиційної політики мають бути:

створення об'єктивного аналізу економічних процесів у країні шляхом розробки єдиних критеріїв та показників оцінки під час проведення оцінок;

регіональне стимулювання інвестиційної діяльності в цілому шляхом визначення ключових проблем і можливостей регіону;

надання додаткових пільг (податків і митних платежів) для інвесторів, що інвестують у пріоритетні галузі;

збільшення витрат на людський капітал з метою подальшого підвищення конкурентоспроможності національної економіки;

створення вільних економічних зон на території України (переважно у формі вільних митних зон та зон експортного виробництва);

реалізація спільних з країнами СНД інноваційно-інвестиційних проектів для покращення інвестиційного клімату;

розвиток співробітництва України з провідними міжнародними фінансовими організаціями, формування привабливого іміджу країни на світових ринках капіталу.

Отже, враховуючи всі позитивні та негативні моменти щодо державного регулювання економіки України, можна зробити висновок, що політика українського уряду має бути спрямована на створення чіткої та реалістичної стратегії соціально-економічного розвитку країни, що базується на аналізі реального економічного становища країни та її наявних ресурсів.

Внаслідок розв'язання російською федерацією повномасштабної війни проти України більше третини промислових підприємств припинили роботу [40]. За оцінками Київської школи економіки, з початку війни до вересня 2022 року було пошкоджено та зруйновано 412 промислових підприємств, у тому числі великі та середні підприємства у східних та південних областях України [17]. За підсумками 2022 року загальна сума прямих збитків для бізнесу оцінюється в \$13 млрд. США [1].

Відбудова зруйнованих виробничих потужностей підприємств потребує значних інвестицій. Згідно зі спільною оцінкою, оприлюдненою 23 березня 2023 року Урядом України, Групою Світового банку, Європейською комісією та ООН, потреби України на реконструкцію та реабілітацію зросли до 411 мільярдів доларів. Очікується, що витрати на реконструкцію та оновлення триватимуть десять років і будуть фінансуватися як державними, так і приватними коштами.

Власні кошти українських підприємств обмежені. За дев'ять місяців 2022 року 43,5% промислових підприємств України отримали збитки на 118 млрд грн. За аналогічний період 2021 року вітчизняні підприємства заробили 392,7 млрд грн; Прибутковими були 75,4% підприємств.

Кредитування банками підприємств на інвестиційні цілі в умовах війни є дуже ризикованим для банківських установ. А користувачам банківських кредитних послуг пропонуються непривабливі умови їх отримання: середньозважена процентна ставка депозитних корпорацій за кредитами в обробній промисловості у лютому 2023 року становить 18,5% (у середньому по економіці 17,1%).

Важливим механізмом стимулювання інвестиційної діяльності в галузі є державна підтримка у вигляді компенсації частини відсоткової ставки, надання державних гарантій за кредитами тощо. Так, програма реалізується в рамках програми «Доступні кредити 5-7-9%». За цією програмою держава компенсує суб'єктам господарювання частину кредитного тягаря, кредити можуть надаватися на інвестиційні цілі або для поповнення обігових коштів підприємств [24].

Наразі програма погано стимулює інвестиційну активність – у 2023 році на інвестиційні цілі спрямовано 10,9 млрд грн. Враховуючи пріоритетність фінансових цілей поточного періоду, найбільше підприємці залучили антикризових кредитів – 62,3 млрд грн, а також кредитів на антивоєнні цілі – 51,6 млрд грн; на рефінансування раніше отриманих кредитів було залучено 28,7 млрд грн.

Постановою КМУ «Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723» програму поширено на зруйновані під час війни підприємства. Підприємці таких підприємств можуть отримати кредит на реконструкцію виробничих потужностей за ставкою 9% річних на строк до п'яти років на суму до 60 млн грн. Виконання зобов'язань за цими кредитами частково (до 80%) забезпечено державною гарантією [27]. Новий або реконструйований завод не може бути розташований ближче 50 км від лінії бою.

Дефіцит бюджету, спричинений воєнним станом, призвів до заборгованості Фонду розвитку підприємництва перед банками з погашення компенсаційної різниці у процентних ставках. Насправді тягар сплати повної суми відсотків у багатьох випадках лягає на підприємців, адже деякі банки відмовляються співпрацювати за цією програмою.

З метою оптимізації бюджетних видатків 14 березня 2023 року прийнято Постанову КМУ «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України щодо надання державної фінансової підтримки суб'єктам господарювання» [26]. Відмовлено від програми фінансування 0% річних (виключено фінансування, спрямоване на запобігання та подолання наслідків пандемії Covid-19 та військової агресії, у тому числі рефінансування цього виду кредитів), підвищено базову процентну ставку та збільшено розмір винагороди. до 5–7–9% на рік.

Вкрай важливо посилити інвестиційну концентрацію програми «Доступні кредити 5-7-9%». Для цього потрібно:

а) Програмою передбачено зниження компенсаційної ставки (в межах діючих значень та умов кредитування) для підприємств, які продемонструють ефективність у реалізації інвестиційного проекту, що підтверджується відповідними показниками звітності про їхню фінансово-господарську діяльність;

б) ініціювання внесення змін до постанови КМУ «Про надання державної фінансової підтримки» від 24 січня 2020 року № 28, якими визначено, що уповноважений банк на підставі аналізу звітності суб'єкта господарювання періодично вносить відповідні коригування вирівнювальних відсотків. ставка;

в) вивчення ефективності реалізації Програми (кредитування промислових підприємств на інвестиційні цілі), критерієм якої можуть бути результати порівняння показників державних видатків на Програму та надходжень бюджету від реалізованих інвестиційних проектів, а також досягнення макроекономічні цілі (кількість створених робочих місць, обсяг реалізованої продукції, особливо інноваційної тощо);

г) оприлюднювати на сайті Міністерства не лише кількісні показники виконання програми (кількість підприємств, які отримали кредити, суми кредитів), як зараз, а й якісні – за результатами аналізу;

д) за результатами аналізу ефективності реалізації програми опрацювати питання щодо розробки додаткових, доступних та привабливих умов кредитування для учасників.

З метою залучення іноземних інвесторів в українську економіку створено електронну платформу «Advantage Ukraine», на якій представлено інвестиційні проекти, зокрема у промисловості – у сфері металургії та металообробки, фармацевтики, машинобудування, деревообробки та виробництва меблів.

Команда проекту «Advantage Ukraine» зараз опрацьовує близько 150 заявок від інвесторів; найпопулярніші сфери консалтингу включають інвестиційні стимули та страхування військових ризиків.

Так, законопроект №9015 від 14 лютого 2023 року про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» спрямований на врегулювання страхування військових ризиків. Законопроект передбачає можливість для Експортно-кредитного агентства

(ЕКА) надавати послуги зі страхування інвестицій, здійснених на території України, у межах статутного капіталу АЕК.

Наразі в законодавчій та нормативно-правовій сфері існують наступні інвестиційні стимули.

1. Державна підтримка великих інвестиційних проектів із залучення стратегічних інвесторів в економіку України в порядку [30]:

- звільнення від оподаткування податком на прибуток підприємств та митними зборами при ввезенні на митну територію України нового обладнання (обладнання);

- надання права користування земельною ділянкою для реалізації інвестиційного проекту за виплату орендної плати на особливих умовах;

- забезпечення об'єктів прилеглої інфраструктури (доріг, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо) шляхом будівництва/реконструкції такої інфраструктури за державні кошти.

- При цьому загальний обсяг державної підтримки не повинен перевищувати 30% суми інвестицій у проект; обсяг інвестицій в об'єкти інвестування протягом періоду реалізації інвестиційного проекту зі значними інвестиціями має перевищувати суму, що дорівнює 20 млн євро.

2. Підтримка розвитку індустріальних парків (ІП); Це сприятиме реалізації таких ініціатив:

- зміни до Митного та податкового кодексу України [28]: звільнення від сплати ввізного ПДВ та ввізного мита обладнання згідно з переліком кодів УКТЗЕД; звільнення від податку на прибуток на десять років; надання повноважень органам місцевого самоврядування надавати пільги зі сплати місцевих податків;

- затвердження механізму використання неоподатковуваних коштів учасників індустріальних парків [32]; вивільнені кошти можуть бути спрямовані на розвиток діяльності учасника ІП за такими напрямками:

створення або переоснащення матеріально-технічної бази; збільшення обсягів виробництва; впровадження новітніх технологій;

- встановлення механізмів фінансування організацій приватних підприємств та заліку відсотків за кредитами для організації або ведення підприємницької діяльності в їх межах [33].

Крім того, актуальним є запровадження податкових пільг для промислових підприємств, які здійснюють інвестиції в основний капітал, як, зокрема, створення спеціальних інвестиційних резервів; запровадження інвестиційних пільг; вигоди від реінвестування; інноваційні інвестиції.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИВАННЯ У ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ЧАС

3.1. Обґрунтування інструментів активізації інвестування потреб воєнного та повоєнного відновлення економіки України

Розвиток української економіки безпосередньо пов'язаний з інвестиційними процесами, оскільки вони є магістральним шляхом інтеграції світового господарства. Процес інтеграції відбувається шляхом переміщення капіталу з однієї сфери в іншу, більш перспективну та прибуткову, та обміну технологічними інноваціями, інноваціями та управлінським досвідом. З усіх питань, які знаходяться в центрі уваги економічної думки, одним із центральних завжди було, є і буде питання інвестицій та інвестиційної діяльності. У сучасних умовах інвестиції є найважливішим засобом підвищення якості економічної діяльності як на мікро-, так і на макрорівні, розвитку прогресивних технологій і роботизованих виробництв, забезпечення умов для виходу з економічної кризи та структурних змін у національній економіці. На сучасному етапі ефективна інвестиційна діяльність посідає одне з ключових місць в економічному розвитку нашої країни.

У контексті інвестиційної політики України пріоритетними є такі пропозиції [8]:

удосконалення загального (митного, податкового, земельного, фірмового) та спеціального законодавства (регулює інвестиційні відносини відповідно до європейських стандартів) з метою покращення інвестиційного клімату;

сприяти створенню новітньої державної системи забезпечення захисту приватних інвестицій (у тому числі іноземних) та вирішення господарських спорів між суб'єктами інвестиційного процесу;

посилення ефективності державних інвестицій та їх ролі як ефективного та надійного інструменту спрямування інвестиційних коштів на реалізацію стратегічно важливих інвестиційних проектів;

сприяння розвитку механізму державно-приватного партнерства, розширення сфери його дії для реалізації інфраструктурних проєктів, сприяння модернізації основних галузей економіки України (сільське господарство, енергетика, газотранспортна система, будівництво, дорожнє та житлово-комунальне господарство тощо);

сприяти створенню нових технологічних та індустриальних парків та модернізації існуючих.

Органи та органи влади України з питань регулювання інвестиційних процесів мають забезпечити [4]:

збільшення частки внутрішніх (власних) джерел інвестування в національній економіці та їх збільшення;

удосконалення чинного законодавства для забезпечення стабільного збільшення обсягів залучених іноземних інвестицій;

сприяння позитивним інноваційним мікроструктурним змінам;

участь у фінансово-інвестиційних проєктах, з метою збільшення частки власних коштів суб'єктів господарювання;

фінансування інвестиційних проєктів відповідно до цільових програм України (тобто моніторинг спрямування інвестицій);

надання пріоритету не новому будівництву, а реконструкції, технічній перебудові, профілюванню та модернізації вже існуючих і діючих підприємств.

Окрім вищезазначеного, для покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно вжити наступних заходів:

досягнення консенсусу щодо виділення фінансових ресурсів на потреби соціальної сфери та зниження рівня соціальної напруги;

сприяння створенню надійних джерел інвестування (насамперед за рахунок власних коштів підприємств) та обмеження фонду виробничого будівництва за рахунок державних коштів;

перехід до нових методів і правил централізованого фінансування інвестиційної діяльності з метою обмеження централізованих інвестицій державного капіталу, що розподіляється безповоротно;

стимулювання будівельників, забезпечення їх зацікавленості у своєчасному та якісному виконанні замовлення;

у кілька разів прискорити утилізацію морально застарілого та неефективного обладнання;

перегляд процесів надання пільгових державних позик з дефіцитом на конкурсних засадах, у тому числі державних закупівель.

Якщо розглядати інвестиційний ринок як економічну категорію, то доречним буде сказати, що він являє собою баланс інвестиційного попиту та пропозиції та здатності суб'єктів створювати та підтримувати цей попит та пропозицію. Тому держава має зосередити свою увагу не лише на необхідній економічній діяльності, що підвищує попит на інвестиції (як зовнішні, так і внутрішні), що адекватно відповідатиме обсягам і якості пропонованої продукції, а й на антимонопольній діяльності, яка сприятиме на розвиток ринку послуг. На нашу думку, сьогодні, в українських реаліях, коли ми співпрацюємо з міжнародним капіталом будь-якої фінансової структури, модель цієї співпраці має формуватися за допомогою таких інструментів як:

надання окремих виробничих потужностей, родовищ корисних копалин, ділянок в оренду іноземним інвесторам (тобто надання в концесію);

продаж цінних паперів, аукціонний продаж нерухомого майна іноземним підприємцям, юридичним та фізичним особам;

в окремих випадках передача нерухомого майна кредиторам у рамках погашення зовнішнього боргу держави (але цим інструментом не варто зловживати);

забезпечення можливості використання коштів від імпорту (з оплатою в національній валюті) для фінансування інвестиційних проектів.

Варто зазначити, що пріоритетом у співпраці з такими організаціями є розробка ефективного механізму залучення міжнародних портфельних

інвестицій шляхом випуску цінних паперів та визначення об'єктів для продажу іноземним інвесторам, оскільки фінансові ресурси для погашення заборгованості є не завжди. Також варто заздалегідь визначити регіональні, галузеві та міжгалузеві пріоритети, щоб інвестиції мали стабільну спрямованість.

Для підтримки населення та поживлення споживчого ринку, підвищення інвестиційної активності, а, зрештою, відновлення економіки вповоєнний період нарівні регіонів та держави в цілому, на наш погляд важливо активізувати інноваційні визначники [42]:

- здійснення заходів з підтримки малого та середнього бізнесу, у тому числі розвитку інноваційних підприємств;
- підтримка вітчизняних товаровиробників за регіональним принципом з урахуванням специфіки їх функціонування в сучасних умовах;
- стимулювання регіонів до використання інновацій та їх виробництва;
- заохочення реалізації творчих рішень у всіх сферах регіонального відтворення з метою залучення прихованого потенціалу регіональних економічних систем;
- створення ефективної інфраструктури підтримки інновацій;
- формування розумної спеціалізації регіонів;
- підвищення рівня інноваційної культури в регіоні.

Переконані, що ці інструменти дозволять створити сприятливий інвестиційний клімат в Україні та її регіонах для активізації інвестиційних процесів, вони цілком узгодженні зі стратегічними цілями регіональних стратегій та програм, мають враховувати наявний потенціал та масштаби руйнувань економіки регіонів України.

Для активізації інвестиційної діяльності реалізуються наступні ініціативи [24].

1. Прийняття у першому читанні проекту Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із залученням значних інвестицій в Україні» (№ 8138 від 19.10.2022

р.), яким пропонується знизити граничний розмір для державна підтримка з 20 до 12 мільйонів євро, розширення дії закону на інші сектори економіки, зменшення вимог щодо кількості робочих місць, які повинні бути створені в рамках інвестицій. спростить умови прийому стратегічних інвесторів.

2. Розробка проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо особливостей регулювання земельних відносин з метою забезпечення швидкої реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на відновлення економіки України в умовах воєнного стану та періоду відновлення економіки» (№ 7711 від 29.08.2022 р.), яким пропонується: визначити вимоги до інвесторів, які матимуть доступ до спрощеної процедури інвестування; визначити критерії інвестиційних проектів відновлення економіки; спрощення процедури отримання у користування земельних ділянок державної, комунальної чи приватної власності; спростити процедури початку будівництва.

3. Затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік [31], яким детально передбачено:

- запровадження моделі екоіндустріального парку, підвищення ефективності приватного сектору та мінімізація його впливу на довкілля;
- сприяння ефективному залученню та використанню довгострокового фінансування Європейського інвестиційного банку для реалізації проектів економічного та соціального розвитку України;
- розроблення механізму інвестування коштів, зароблених трудовими мігрантами за кордоном, з метою стимулювання їх повернення в Україну;
- розроблення податкового механізму реінвестування капітальних витрат на відновлення пошкодженого, втраченого, застарілого та зношеного виробничого обладнання;
- створення умов для входу технологічних компаній в Україну та співпраці між іноземними та місцевими клієнтами;

- формування ключових сфер співпраці з Організацією економічного співробітництва та розвитку, зокрема для сприяння проєкологічним (зеленим) інвестиціям та сталому управлінню природними ресурсами.

Варто зазначити, що потреби воєнного та повоєнного відновлення економіки вимагають чіткішого окреслення в Плані пріоритетних дій Уряду на 2023 рік орієнтирів та кроків, спрямованих на створення умов для інвестування переробних підприємств. Запуск цього процесу сприятиме досягненню потужного позитивного ефекту синергії у суміжних галузях (сільське господарство, транспорт, енергетика тощо), прискоренню реформ у всіх сферах та стимулюванню структурних змін в економіці.

Важливо активізувати діалог щодо розширення доступу до фінансових інструментів, програм фінансової та технічної підтримки ЄС (у контексті використання можливостей, які надає статус країни-кандидата на вступ України до ЄС, підтримки України ЄС у масштабній війні з російською федерацією) – з метою залучення інвестицій в українські проєкти, спрямовані на відбудову промислового потенціалу України, а також щодо участі донорських організацій ЄС у приватних інвестиційних проєктах.

Для України можливість співпрацювати з ЄС для залучення інвестицій – це отримати доступ до фінансових інструментів і платформ та програм фінансової підтримки ЄС. Давайте розглянемо деякі з них.

Єдиним інструментом фінансової допомоги перед вступом є IRA (Instrument for Pre-Accession Assistance), який спрямований на підтримку реформ у способах надання фінансової та технічної допомоги. Загальна вартість поточної версії такого інструменту (IRA III) становить приблизно 14,2 млрд євро. Пріоритетними напрямками фінансування в рамках цієї програми є, зокрема, економічне зростання; малі та середні підприємства виграють.

Програма єдиного ринку [36] з бюджетом 4,2 млрд євро, яка розрахована на сім років (2021-2027). На початку лютого ц.р. Україна підписала угоду з Європейським Союзом про участь у цій програмі. У рамках програми ЄС

надасть 1500 грантів українським малим і середнім підприємствам для налагодження ділових відносин з партнерами з ЄС. Крім того, 430 грантів отримають молоді українські підприємці, які хочуть отримати досвід ведення власного бізнесу в ЄС. Наразі угоду має ратифікувати Верховна Рада України.

Проекти макрофінансової допомоги (МФД). У 2022 році ЄС надав Україні макрофінансову допомогу у вигляді позик і грантів на суму 11,6 млрд євро для зміцнення стабільності та вирішення нагальних фінансових потреб [16]. У грудні 2022 року Рада ЄС схвалила план надання Україні звичайних МФД на суму до 1,5 млрд євро на місяць у 2023 році на загальну суму 18 млрд євро [37]. Транші за цим планом вже були перераховані в січні (3 млрд євро) і березні (1,5 млрд євро). Новий пакет спрямований не лише на тимчасову фінансову допомогу для нагальних потреб України, а й на післявоєнну відбудову та підтримку країни на шляху до євроінтеграції.

26 січня 2023 року стартувала Міжвідомча донорська координаційна платформа для України. Учасниками цієї платформи були представники України, ЄС, країн G7, а також партнери з фінансових установ, зокрема Європейського інвестиційного банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Міжнародного валютного фонду та Світового банку. Секретаріат платформи розташований у Брюсселі в приміщенні, наданому Європейською Комісією та в офісі в Києві, наданому Урядом України.

Важлива роль промисловості в забезпеченні стабільності економіки України в умовах тривалої війни та післявоєнної відбудови зумовлює пріоритетність дій, спрямованих на стимулювання інвестиційної діяльності в промисловості. Такі кроки є ключовими для створення бази для структурної перебудови економіки з пріоритетним розвитком переробної промисловості та відкриттям нових робочих місць.

Водночас розвиток промисловості в умовах критично високого інвестиційного та виробничого ризику потребує державної допомоги. Подальшу діяльність із підтримки інвестиційної діяльності у промисловості необхідно здійснювати за такими напрямками: прискорення прийняття та

затвердження необхідних нормативно-правових актів; створення доступних умов кредитування промислових підприємств, запровадження з урахуванням передового світового досвіду стимулів для інвестування власних коштів підприємств у розвиток виробництва; активізація залучення іноземних інвестицій, просування та просування місцевих компаній за кордоном.

3.2. Адаптація в Україні досвіду Боснії та Герцеговини у відновленні економіки у воєнний та післявоєнний час

Після завершення бойових дій Україна зможе розпочати комплексну відбудову післявоєнної економіки, яка має здійснюватися на основі розробленого українським урядом плану та за підтримки міжнародних донорів.

Головною умовою відбудови економіки після війни є отримання Україною надійних гарантій безпеки та неможливості відновлення бойових дій на нашій території.

Зрозуміло, що сталого економічного зростання та розвитку можна досягти лише на надійному фундаменті безпеки. Безпека за своєю природою є суспільним благом, яке мають забезпечувати держава та міжнародне співтовариство.

Без цього суспільного блага приватні інвестиції скоротяться до нуля, економічна діяльність сповільниться, а витрати на безпеку залежатимуть від економіки, збільшуючи витрати на бізнес і послаблюючи конкурентоспроможність компаній.

Гроші на реконструкцію. Як найкраще використовувати російські активи у світі? Після виконання цієї основної умови основними цілями відновлення економіки після війни повинні бути:

а) відновлення майна та інфраструктури, пошкоджених або зруйнованих війною;

б) швидке відновлення економічної активності;

в) повернення біженців та внутрішньо переміщених осіб в Україну та включення їх в економічні процеси;

d) Створення основи для сталого економічного зростання.

Основними джерелами фінансування повоєнної відбудови України мають стати репарації з боку країни-агресора та допомога міжнародної спільноти. У створенні пулу міжнародної допомоги для відновлення брали участь ЄС, уряди країн-партнерів та міжнародні інституції – Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку тощо. України. – має відігравати ключову роль. Варіант створення Трастового фонду солідарності з Україною, завданням якого буде залучення та координація міжнародної допомоги, наразі виглядає досить ймовірним. Основне припущення полягає в тому, що діяльність трастового фонду має підтримувати Україну переважно у формі грантів (безповоротної допомоги), а не у формі позик.

Тягар державного боргу вже стає надмірним: за прогнозом, до кінця 2022 року він становитиме 85% ВВП, а створення нових боргових зобов'язань штовхне країну в боргову пастку.

Фінансування плану відновлення за рахунок грантів, а не позик, дозволить запобігти борговій кризі та сприятиме відновленню економічного зростання в Україні. У цьому контексті варто розглянути питання звільнення від виконання обов'язкових умов варантів ПКБ, угоду про які у 2015 році підписала міністр фінансів Наталія Ярецько. Якщо говорити про історичний прецедент, то згідно з Планом Маршалла для Європи з 1948 по 1953 роки 91% допомоги США надавався у формі грантів.

План постконфліктної реконструкції Боснії та Герцеговини на 1996–2004 роки передбачав, що 82% міжнародної допомоги надходитимуть у вигляді грантів. У період з 1985 по 2015 рік 20 із 35 країн, які переживають збройні конфлікти, отримали безповоротну допомогу з цільових фондів.

Іншим важливим аспектом повоєнної відбудови України має стати її органічний зв'язок із процесами євроінтеграції. Наразі українські

дипломатичні зусилля мають бути спрямовані на отримання Україною статусу кандидата в ЄС, а потім і повноправного членства. Це означає, що програма повоєнної відбудови України має бути адаптована до завдань членства в ЄС і забезпечити включення України до європейських програм передвступу. У цьому контексті необхідно буде замінити або змінити Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Кінцева мета запроваджених Україною змін і реформ повинна бути включена в нову угоду – повноправне членство в ЄС.

В історичному контексті з кінця 1990-х років ЄС використовує такі програми, як «PHARE», «OBNOVA», «SAPARD», «CARDS», а також кошти Європейського інвестиційного банку та ЄБРР для цілей постконфліктна реконструкція балканських країн і підготовка їх до вступу. Ці програми мають посилити співпрацю балканських країн з ЄС і створити основу для їх членства в структурах ЄС. Реалізація таких програм була невід’ємною частиною Угод про стабілізацію та асоціацію між цими країнами та ЄС. ЄС запроваджує інструмент підготовки до вступу з 2007 року. Інструмент слугує розвитку інституцій у країнах-кандидатах за моделями ЄС, активізації регіональної співпраці, покращенню якості людського капіталу, розвитку транспортної інфраструктури, захисту навколишнього середовища та активізації механізмів економічного розвитку.

Щоб розробити стійкий план відновлення, надзвичайно важливо дотримуватися певної послідовності етапів або дій.

На першому етапі (який триватиме від кількох місяців до року) основні зусилля мають бути зосереджені на відбудові інфраструктури, соціальних об’єктів та наданні гуманітарної допомоги. Зокрема, ремонту та реконструкції підлягають автомобільні дороги, мости, залізничні колії, вокзали, енергетичні мережі та підстанції, системи водопостачання та каналізації, ферми та сільськогосподарські угіддя, житлові будинки, школи, лікарні та адміністративні будівлі.

У багаторічній фазі II акцент буде зроблено на створенні основи для сталого економічного зростання, поступово обмежуючи масштаби

рятувальних заходів у сфері соціальної та критичної інфраструктури. Основна увага приділяється створенню робочих місць і сталих джерел доходу.

Загалом відбудова зруйнованого після війни господарства має відбуватися за такими основними напрямками:

відбудова фізичної інфраструктури та відновлення природного середовища;

реконструкція житлового фонду;

Реабілітація постраждалих, реконструкція соціальної інфраструктури та сфери соціальних послуг;

Відродження промислового сектору, створення нових робочих місць та підтримка малого та середнього підприємництва;

Створення виробничих потужностей та створення державних замовлень для зміцнення обороноздатності країни;

Підвищення якості державного управління та зміцнення інститутів ринкової економіки.

Водночас, як показує досвід балканських країн, галузева спрямованість міжнародної допомоги може бути такою:

Невідкладна допомога та реконструкція: продуктова допомога, тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, інші рятувальні роботи;

соціальна інфраструктура та державні послуги: освіта, охорона здоров'я, водопостачання та лікування, державне управління та соціальні послуги;

економічна інфраструктура: транспорт і логістика, зв'язок, енергетика, бізнес-послуги, фінансові послуги;

Виробничий сектор: промисловість, сільське та лісове господарство, будівництво, туризм, комерційна діяльність та регулювання;

Товарна допомога/Загальна підтримка програми;

Підтримка громадянського суспільства та неурядових організацій.

У 1997 році Світовий банк розробив Програму реконструкції Боснії та Герцеговини, яка складалася з 27 галузевих програм і проектів. Їх перелік та питому вагу в загальному фінансуванні програми наведено в таблиці.

Таблиця 3.1. - Проекти Програми реконструкції Боснії та Герцеговини

№ з/п	Назва проекту	Частка у загальному фінансуванні,%
1.	Екстрене відновлення	8,5
2.	Екстрене відновлення ферм і сільгоспугідь	2,7
3.	Очищення води, термінові роботи та усунення твердих відходів	3,6
4.	Реконструкція транспортних шляхів	8,7
5.	Реабілітація постраждалих від воєнних дій	1,6
6.	Екстрена реконструкція сектору освіти	1,7
7.	Екстрена реконструкція систем опалення	2,2
8.	Розмінування територій	3,6
9.	Ремонт житлового фонду	3,2
10.	Екстрена реконструкція електростанцій	10,5
11.	Екстрена демобілізація та реінтеграція	1,1
12.	Громадські роботи і зайнятість	2,4
13.	Транзитивна допомога	5,9
14.	Гарантії для рестарту промисловості	2,7
15.	Важливі медичні послуги	1,8
16.	Фонд Боснійських підприємств	1,1
17.	Рятівний мікро-бізнес, місцева ініціатива	1,0
18.	Банк мікро-фінансування	0,4
19.	Трастовий фонд MIGA	-
20.	Реконструкція сектору освіти II	3,2
21.	Реконструкція транспортних шляхів II	9,3
22.	Екстрена реконструкція газорозподільчої системи	2,8
23.	Допомога на реконструкцію республіки Srpska	3,2
24.	Урядові послуги	2,4
25.	Реформа державних фінансів	4,8
26.	Реформа банківського сектору	4,3
27.	Екстрена реабілітація телекомунікацій	5,6

Джерело: [2].

На другому етапі відбудови України міжнародна допомога має бути спрямована на підтримку промисловості та впровадження сучасних технологій.

Водночас малі та середні підприємства (МСП) у сфері послуг також можуть відігравати важливу роль у створенні робочих місць та отриманні прибутку. Проте для стимулювання економічної активності програма відновлення економіки має передбачати фінансово-кредитні механізми підтримки промислових підприємств та малого і середнього бізнесу. У цьому контексті варто згадати, що найважливішим аспектом плану Маршалла для Європи після Другої світової війни була економічна реконструкція виробничого сектора.

Згідно з «планом Маршалла» фінансувалися 143 програми постачання промислового обладнання до країн Європи. Крім того, надходження від кореспондентських фондів у Європі були спрямовані на реалізацію державних інвестицій та програм розвитку промисловості. Представлена в Парижі інвестиційна програма передбачала, зокрема, закупівлю машин і обладнання для залізорудних і сталеливарних підприємств, вугільних шахт, нафтопереробних заводів, електростанцій і сільського господарства. Слід пам'ятати, що в другій половині 1990-х і на початку 2000-х років, під час реконструкції балканських країн, міжнародні донори були менш охочі надавати акції чи позики на закупівлю промислового обладнання і натомість зосереджувалися на невеликих позиках для доповнення робочого обладнання капітал компаній.

Така ситуація, за відсутності потужного вітчизняного банківського сектора, не дозволяла відновити діяльність великих промислових підприємств, призупинену під час війни. Але що компанії справді потребували після закінчення війни, так це вливання капіталу, технології та управлінських ноу-хау, які зробили б нову компанію прибутковою (В. Глогоров та ін. Балканська реконструкція та європейська інтеграція). У цьому контексті в Україні при розробці плану відбудови економіки особливу увагу слід приділяти

насамперед питанням кредитної підтримки та активізації приватних інвестицій у малі та середні підприємства [11].

Цей вектор забезпечить створення робочих місць для населення, в тому числі для переселенців, які повертаються, та демобілізованих військовослужбовців.

По-друге, значна частина субсидій і кредитної допомоги повинна спрямовуватися на оновлення та модернізацію промислових підприємств, на технологічне оновлення виробничих процесів і на технічні завдання підприємств.

Впровадження технологій, які відповідають європейським стандартам, дозволить компаніям відновити позиції на ринку та інтегруватися в глобальні ланцюжки створення вартості.

Стратегічне значення для народного господарства в післявоєнний період мають такі галузі: машинобудування (особливо в галузі обладнання паливно-енергетичного комплексу, транспортного машинобудування та виробництва озброєння); залізорудна та металургійна промисловість; видобуток нафти і газу; нафтопереробка; хіміко-фармацевтична промисловість.

Для поживлення та посилення цих натяків надзвичайно важливо включити до плану відновлення України елементи боргового та акціонерного фінансування підприємств (як існуючих, так і зруйнованих війною, і нових).

При цьому програми кредитної підтримки підприємств повинні мати відповідний фінансовий потенціал і враховувати інвестиційні потреби підприємства – його модернізацію та реструктуризацію.

Виходячи з досвіду післявоєнної відбудови балканських країн, в Україні за підтримки міжнародних донорів можуть бути створені такі інститути:

- 1) Агентство гарантування інвестицій. У Боснії та Герцеговині (БіГ) таке агентство надавало гарантії, що покривали політичні та військові ризики фінансовим, комерційним і банківським компаніям-нерезидентам, які позичали поточні активи або інвестували в місцеві підприємства.

Агентство було створено урядом Боснії та Герцеговини, а його діяльність фінансувався Світовим банком на 50 млн.дол. США.

Кредитор або інвестор іноземної компанії самостійно призначив партнера (боснійську компанію) і взяв на себе економічний ризик, що впливає з партнерства.

Світовий банк і уряд гарантували політичні та військові ризики лише до тих пір, поки відповідні проекти сприяли інвестиціям в боснійську економіку та розширенню експорту.

Гарантії діяли протягом трьох років від початку проекту та були поширені на всі корпоративні компанії в Боснії та Герцеговині.

2) Спонсор Цільового фонду Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій (MIGA). Фонд має сприяти притоку прямих іноземних інвестицій в боснійську економіку, тим самим сприяючи її відновленню та розвитку. Фонд надавав іноземним інвесторам гарантії від політичних ризиків, які мали на меті стимулювати їх до створення нових компаній.

Спонсорами фонду виступили країни-учасниці MIGA, які погодилися покрити політичні ризики приватних компаній (резидентів своєї країни), які інвестують в боснійську економіку. Трастовий фонд підтримки приймав проекти, які були оцінені як економічно життєздатні, фінансово стійкі та екологічно чисті, а також сприяли зростанню зайнятості, передачі технологій та розвитку експорту. Фонд взяв на себе ризики війни, бунтів, експропріації, порушень договорів і неконвертованості місцевої валюти.

3) Фонд підприємців. Окремий проект Світового банку передбачав створення фонду венчурного капіталу для МСП у Боснії та Герцеговині. Метою фонду є надання акціонерного фінансування та технічної допомоги боснійським приватним підприємствам. Виконуючи ці функції, Фонд мав доповнювати вже створені донорами кредитні інструменти.

Фонд підприємців фінансував створення, модернізацію, розширення та реструктуризацію малих і середніх приватних або державних підприємств, які були на шляху приватизації. Управляла фондом австрійська компанія

«Horizonte Venture Management», в інвестиційному комітеті фонду були представлені МБРР та ІФС.

4) Мікрофінансовий банк. У рамках окремого проекту Світового банку була створена фінансова установа, завданням якої є спрямування коштів, отриманих від донорів, на малі та мікропідприємства в Боснії та Герцеговині, щоб вони могли почати свою діяльність.

Розміри кредитів були загалом меншими, ніж очіувалося за стандартними умовами боснійського банку, а процентні ставки були нижчими.

Проте тарифи мають покривати операційні витрати фонду та забезпечувати його мінімальну прибутковість. Радник з міжнародних проектів, який отримав міноритарну частку в банку, відповідав за оперативне управління мікрофінансовим банком. Представники IBRD та ІФС входили до правління банку та визначали стратегічний напрямок діяльності банку.

ВИСНОВКИ

Магістерська робота присвячена важливій науковій проблемі, пов'язаній з активізацією інвестування у відновлення економіки України у воєнний та після воєнний час. Основні результати досліджень полягають у наступному.

В сьогоднішній Україні має слабкий інвестиційний клімат і спостерігається тенденція його погіршення. Але, незважаючи на виклики і перешкоди, Україна пропонує цінні можливості для іноземних інвесторів. Висока кваліфікація робочої сили, доступність природних ресурсів, динамічна економічна реформа та стратегічне розташування – це лише деякі з переваг, які можуть зацікавити інвесторів.

Проте, щоб забезпечити стабільний розвиток інвестиційної привабливості, Україна має реформувати свою економіку та покращувати бізнес-середовище. Для цього необхідно, в першу чергу, закінчення війни, а далі: поліпшення правової системи, боротьба з корупцією, забезпечення прав інтелектуальної власності, а також сприяння підприємницькому духу та інноваціям. За наявності правильної стратегії та дієвих заходів, Україна може зберегти та зміцнити свою інвестиційну привабливість, що сприятиме сталому економічному зростанню і поліпшенню життя населення.

У зв'язку з тим, що в нашій державі відсутня налагоджена система державної підтримки інвестиційної діяльності підприємств, спостерігається тенденція «замкнутого кола», за якою спостерігається зниження інвестиційних можливостей держави та суб'єктів господарювання через спад виробництва, викликаний недостатніми капіталовкладеннями національної економіки. Зупинення діяльності в інвестиційних процесах зумовлене рядом факторів: слабким розвитком ринків капіталу та фондових ринків, недосконалістю та нестабільністю (частими змінами) нормативно-правової бази, нестабільною військово-політичною ситуацією в країні, відсутністю системи страхування інвесторів та обмеження фінансових можливостей населення, повномасштабна війна, втрата частини промислового потенціалу країни та її

регіонів, руйнування інфраструктури тощо. Водночас кризові явища у світовій економіці та недостатній рівень інвестиційних ресурсів призводять до того, що макроекономічні показники України знаходяться на периферії світових інвестиційних потоків.

Аналіз впливу воєнного конфлікту на економіку України виявляє ряд значних наслідків та викликів, з якими країна стикається внаслідок цього конфлікту: Економічний спад. Воєнні дії та нестабільність на Сході України призвели до серйозного зниження виробництва та інвестиційної активності. Конфлікт суттєво пошкодив галузі промисловості, зокрема вугільну, металургійну та хімічну. Відновлення інфраструктури та виробничих потужностей також потребує значних ресурсів та часу. Зменшення експорту. Воєнний конфлікт призвів до обмеження зовнішньої торгівлі та зниження обсягів експорту. Зокрема, внаслідок анексії Криму та контролю над окремими територіями на Сході країни Україна втратила доступ до значної частини своїх традиційних ринків збуту. Бюджетні проблеми. Воєнний конфлікт потребує значних фінансових ресурсів для забезпечення обороноздатності та підтримки внутрішньої безпеки. Це ставить під загрозу фінансову стабільність країни і може спричинити дефіцит бюджету, зростання державного боргу та інфляційний тиск. Збільшення безробіття та міграції. Воєнний конфлікт призвів до зниження зайнятості та зростання рівня безробіття, особливо в районах, що безпосередньо постраждали від бойових дій. Це змусило значну кількість українців шукати працю за кордоном, що має вплив на знеартнення людського капіталу та втрату потенційних ресурсів для розвитку країни. Загроза інвестиційному клімату. Нестабільна ситуація в країні та конфлікт на Сході створюють значні ризики для іноземних інвесторів. Недовіра та невпевненість у майбутньому знижують інтерес до вкладання капіталу в українську економіку та гальмують розвиток підприємництва. Воєнний стан ускладнює ситуацію для іноземних інвесторів в Україні. Політична нестабільність, економічні проблеми та ризик безпеки є викликами. Зміни в політиці можуть призвести до нестабільного інвестиційного середовища.

Економічне зростання зменшується, а витрати на оборону зростають. Ризик безпеки включає загрозу фізичній безпеці та майну інвесторів. Правова нестабільність і корупція також ускладнюють ситуацію. Іноземні інвестори повинні бути обізнані про ці ризики та шляхи їх управління для успішного інвестування.

У контексті інвестиційної політики України пріоритетними є такі пропозиції: удосконалення загального (митного, податкового, земельного, фірмового) та спеціального законодавства (регулює інвестиційні відносини відповідно до європейських стандартів) з метою покращення інвестиційного клімату; сприяти створенню новітньої державної системи забезпечення захисту приватних інвестицій (у тому числі іноземних) та вирішення господарських спорів між суб'єктами інвестиційного процесу; посилення ефективності державних інвестицій та їх ролі як ефективного та надійного інструменту спрямування інвестиційних коштів на реалізацію стратегічно важливих інвестиційних проектів; сприяння розвитку механізму державно-приватного партнерства, розширення сфери його дії для реалізації інфраструктурних проектів, сприяння модернізації основних галузей економіки України (сільське господарство, енергетика, газотранспортна система, будівництво, дорожнє та житлово-комунальне господарство тощо); сприяти створенню нових технологічних та індустріальних парків та модернізації та «модернізації» існуючих.

Після завершення бойових дій Україна зможе розпочати комплексну відбудову післявоєнної економіки, яка має здійснюватися на основі розробленого українським урядом плану та за підтримки міжнародних донорів. Головною умовою відбудови економіки після війни є отримання Україною надійних гарантій безпеки та неможливості відновлення бойових дій на нашій території. Зрозуміло, що сталого економічного зростання та розвитку можна досягти лише на надійному фундаменті безпеки. Безпека за своєю природою є суспільним благом, яке мають забезпечувати держава та міжнародне співтовариство. Без цього суспільного блага приватні інвестиції

скоротяться до нуля, економічна діяльність сповільниться, а витрати на безпеку залежатимуть від економіки, збільшуючи витрати на бізнес і послаблюючи конкурентоспроможність компаній. Основними цілями відновлення економіки після війни повинні бути: а) відновлення майна та інфраструктури, пошкоджених або зруйнованих війною; б) швидке відновлення економічної активності; в) повернення біженців та внутрішньо переміщених осіб в Україну та включення їх в економічні процеси; д) Створення основи для сталого економічного зростання.

Наведені у роботі пропозиції та узагальнення дозволять посприяти активізації інвестуванню у відновлення економіки України у надважливий для неї час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Росія заплатить» - проєкт зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні втрати України від війни з Росією. URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/>
2. World Bank Group and the EBRD. Bosnia and Herzegovina the Priority Reconstruction Program, Sectoral Projects and Programs. 1997.
3. Архієреєв С. І. Особливості оптимізації економічної структури України у порівнянні з Німеччиною. Дослідження та оптимізація економічних процесів. Харків, 2013. С. 315-325.
4. Архієреєв С. І. Роль коефіцієнтів наближення-віддалення в аналізі конвергенції структур проміжного споживання. Дослідження та оптимізація економічних процесів. 2014. С. 115-122.
5. Архієреєв С. І., Савченко К. В. Концепція організаційного розвитку та управління мотивацією за критерієм бізнес-ситуації. Менеджмент, маркетинг та інтелектуальний капітал в глобальному економічному просторі. Харків, 2013. С. 255-269
6. Атамас О.П. Інвестиційна діяльність в Україні: реалії сьогодення. ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО. Випуск # 54 / 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2753/2672>
7. Барановська В. М. Особливості міжнародного інвестування в Україні в умовах воєнного стану. Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2023. № 1(3). С. 102-110.
8. Бичихін Є. В. Основні тенденції інвестиційних процесів в Україні в контексті співробітництва з Європейським банком реконструкції і розвитку. Наукові праці НДФІ. 2015. № 1 (70). С. 128-137
9. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент: підруч. за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ : НТЕУ. 2021. 388 с.

10. Бобровська О. Ю. Формування механізму системного управління процесами інвестування відбудови регіонів. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 15. С. 97-103.
11. Богдан Т. Відбудова економіки: напрямки, важелі, інститути. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/25/686208/>
12. в сучасних умовах. Менеджмент як фактор сталого розвитку в координатах парадигми економічних систем: монографія; за ред. С. В. Філіппової, О. І. Продіус. Одеса : Бондаренко М.О. 2021. С. 6-39.
13. Воронцова А. С. Структурно-функціональний підхід до ідентифікації відповідального інвестування. Вісник Сумського державного університету. Серія : Економіка. 2021. № 1. С. 36-42.
14. Врублевська-Місюна К. М. Досягнення соціального ефекту як мета здійснення інноваційного інвестування. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 4. С. 179-183.
15. Гоцуляк Л. В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки. Ефективна економіка. № 9. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3330>
16. Допомога ЄС Україні. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine_uk
17. Загальна сума прямих збитків інфраструктури зросла до 114.5 млрд. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-in...>
18. Інвестиційна діяльність в Україні: Презентація від 19.02.2021. Стан інвестиційної діяльності в Україні. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag96>
19. Інвестиційний клімат України / Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11352
20. Карминский А. М. Пересецький А. А., Петров А. Е. Рейтингование в экономике: методология и практика. М. : Финансы и статистика, 2005. 240 с.

21. Кузенко О. Динаміка залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в умовах фінансової кризи. Стратегічні орієнтири: сайт. 10.11.2011. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=633>
22. Матюк Т.В., Полуяктова О.В. Інвестиційна привабливість у сучасних реаліях економіки України. БІЗНЕСІНФОРМ № 8 '2022. С.60-66.
23. Мацука В. М. Сучасні тренди іноземного інвестування в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 12. С. 88-94.
24. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentarij-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta>
25. Политика привлечения прямых иностранных инвестиций (ПИИ) в Китае URL: <http://bugabooks.com/book/515-fenomen-yekonomicheskogo-razvitiya-kitaya/47-82-politika-privlecheniya-pryamuxinostrannyx-investicij-pii.htm>
26. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва : Постанова КМУ від 14.03.2023 № 229. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-2023-%D0%BF#Text>
27. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і від 14 липня 2021 р. № 723 : Постанова КМУ від 14.10.2022 № 1194. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-poriadkiv-za-1194>
28. Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні : Закон України від 21.06.2022 № 2331-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-20#Text> ;
29. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні : Закон України від 21.06.2022 № 2330-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2330-20#Text>

30. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні : Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
31. Про затвердження Плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік : Розпорядження КМУ від 23.03.2023 № 221-р.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyyv-plan-priorytetnykh-dii-na-2...>
32. Про затвердження Порядку використання учасником індустріального (промислового) парку вивільнених від оподаткування коштів на розвиток його діяльності в межах індустріального (промислового) парку : Постанова КМУ від 30.09.2022 № 1095.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-vykorystannia-u...>
33. Про затвердження Порядку надання повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками) на облаштування та/або здійснення господарської діяльності у межах індустріальних (промислових) парків : Постанова КМУ від 28.10.2022 № 1208.
URL: <http://surl.li/ebeku> ;
34. Про затвердження Порядку надання коштів на безповоротній основі для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів суміжної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних (промислових) парків : Постанова КМУ від 28.10.2022 № 1207.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-nadannya-koshti...>
35. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
36. Програма ЄС «Єдиний ринок». URL: <https://business.diia.gov.ua/single-market>
37. Рада ЄС схвалила допомогу Україні у розмірі 18 млрд євро.
URL: <https://interfax.com.ua/news/general/877618.html>

38. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій : підручник для вузів. Київ : Либідь. 2019 718 с.
39. Руденко О.А. Особливості регулювання інвестиційних процесів та дослідження інвестиційного потенціалу в постсоціалістичних країнах. Економіка і організація управління. 2019. № 1 (33). с.85-91.
40. Третина промислового потенціалу в Україні не задіяна через високі ризики. URL: <https://uspp.ua/news/ostanni-novyny/2019/tretyna-promyslovoho-potentsia...>
41. Філіппова С. В., Сааджан В. А. Економічний розвиток України: види стратегій та проблеми інвестування
42. Ханін С. Стан та повоєнне відновлення економіки України із врахуванням інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіонів. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/277092/271851>
43. Хомутенко Л. І. Важливість закордонного інвестування для України. Вісник Сумського державного університету. Серія : Економіка. - 2021. - № 4. С. 36-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2021_4_7
44. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України. Фінанси України. 2018. № 6. 71 с.
45. Чорний Р.С., Чорна Н.П., Бердей І.І. Активізація інвестиційної діяльності України в умовах економіко-політичної нестабільності. URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20183\(131\)/sep20183\(131\)_114_ChornyuyR,ChornaN,BerdeyI.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20183(131)/sep20183(131)_114_ChornyuyR,ChornaN,BerdeyI.pdf)
46. Шевчук І. В. Вплив податкової політики на інвестиційні процеси в Україні. Вісник ЖНАЕУ, 2015, № 1 (48), т. 2, с. 160–170.
47. Шморгун І. Ю. Особливості та тенденції розвитку інститутів спільного інвестування в Україні. Причорноморські економічні студії. 2021. Вип. 71. С. 48-54.

Виконав:

студент магістратури за
спеціальністю 281 Публічне
управління та адміністрування
заочної форми навчання

« ____ » _____ 2023 р.

Підпис

Олег ДУБНО

Ініціали, прізвище

Науковий керівник:

доцент кафедри публічного
управління та адміністрування,
кандидат економічних наук

« ____ » _____ 2023 р.

Підпис

**Сергій
КІНДЗЕРСЬКИЙ**

Ініціали, прізвище

Робота допущена до захисту:

завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування,
доктор наук з державного
управління, доцент

« ____ » _____ 2023 р.

Підпис

**Едуард
ЩЕПАНСЬКИЙ**

Ініціали, прізвище